INSTITUTE OF CIVILIZATION
ANO EDUCATIONAL ORGANIZATION

ИНСТИТУТ ЦИВИЛИЗАЦИИ
АВТОНОМНАЯ НЕКОММЕРЧЕСКАЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ

362003, Российская Федерация, Республика Северная Осетия-Алания, г. Владикавказ, ул. Гастелло, 79
тел./факс: (8672) 52-82-70; e-mail: inci2001@inci.ru; сайт: www.inci.ru

РАССМОТРЕН	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Методическим	Заместитель	Директор
Объединением	Директора по УР	
учителей		Касаева Э.Е.
Рамонова Ф.Г.	Бизюкина Т.А.	Приказ №34 от
Протокол №1	« 31» 08 2023 г.	«31» 08 2023 г.
от «30» 08 2023г.		

Программа и календарно-тематическое планирование по осетинскому языку

для обучающихся 5 класса

Учитель: *Рамонова Алина Владимировна*

2023-2024 учебный год

Владикавказ, 2023 год

Æмбарынгæнæн фыстæг

Предметы актуалондзинад

Æвзаг у адæмы уд æмæ зонд: цалынмæ æвзаг цæра, уæдмæ цæрынц адæм дæр, рæзы æмæ фидар кæны сæ национ культурæ, сæ национ хиæмбарынад. Уымæн ауыдынц ирон æвзагыл нæ дзыллæтæ æмæ уымæн домынц, цæмæй мадæлон æвзаджы кад нæ адæмы æхсæн бæрзонддæр ист æрцæуа, цæхгæр фæхуыздæр уа йæ ахуыр кæныны хъуыддаг. Уыцы хæстæ æххæст кæны скъола.

Ирон æвзаг у нæ республикæйы паддзахадон æвзæгтæй иу, ирон адæмы мадæлон æвзаг. Куыд уырыссаг, афтæ ирон æвзаг дæр у **филологон циклы** иу хай æмæ рæзын кæны скъоладзауы коммуникативон культурæ, æхххуыс ын кæны йæ ныхасы рæстæн, уæрæх ын кæны йæ дунембарынад, хъомыл æй кæны нæ адæмы хуыздæр традицитæ æмæ æгъдæуттыл. Ирон æвзаг ахуыр кæнын, уымæй, куыд æмбæлы, афтæ пайда кæнын у стыр ахъаз фæсивæды патриотизмыл хъомыл кæнын, фидæны æхсæнад араздзжытæ цæттæ кæныны хъуыддаджы. Мадæлон æвзаг зонын у нæ культурæйы ахсджиагдæр фæрæзтæй иу.

Ирон æвзаг ахуыр кæныны нысантæ:

- ахуырдзаутæн æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ раттын; бацамонын, алы адæмæн дæр йе æвзаг йæ национ хæзна кæй у, хъахъхъæнын æй кæй хъæуы;

-ахуырдзауты дзырдуат æмæ грамматикон зонындзинæдтæ фæхъæздыгдæр кæныныл бакусын;

-дзургæ æмæ фысгæ ныхасы рæзтыл бакусын, скъоладзауты коммуникативон арæхстдзинæдтæ æмæ зонындзинæдтæ фæуæрæхдæр кæнын;

-литературон æвзаджы нормæтимæ базонгæ кæнын, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæныныл ахуыр кæнын.

Ирон æвзаджы 5 къласы ахуырадон программæ арæзт у:

- Уæрæсейы Федерацийы закъон «Ахуырады тыххæй»;
- Ног ахуырадон стандарттæ;
- Цæгат Ирыстон-Аланийы модернизацийы комплексон проект;
- Ирон национ ахуырады концепци ;
- Приоритетон национ проект «Нæ ног скъола»;
- Республикон программæ «Ирон æвзаг æмæ литерæтурæйы прогрæммæ 1-11 кълæстæн»; йæ авторта: **Тахъазты Харум, Дзампарты Ларисæ, Дзодзыккаты Зæидæ, Цопанты Ритæ**.
- «Ирон æвзаджы чиныг» 5 кълас, автор: **Багаты Никъала.** Дзæуджыхъæу «Ир», 2009

Программæ сфидар кодта Республикæ Цæгат Ирыстоны – Аланийы Иумæйаг æмæ профессионалон ахуырады министрад.

Региаиналон базисон ахуырадон пъланмæ гæсгæ ирон æвзаг ахуыр кæнынæн 5 къласы дих гонд **68 сахаты** афæдзмæ, къуыримæ та - **2** сахаты.

Стандартты домæнтæм гæсгæ арæзт программæтæ æмæ ахуыртæ «филологи»-йæ арæзт у ахæм уагыл.

Мадæлон æвзаг:

1) ныхасы хуызтæй (хъусын, кæсын, дзурын, фыссын) арæхстджындæрæй пайда кæнынил куыстмæ,

2) æвзаджы ахадындзинад адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон рæзты, ахуыры æмæ хиуыл куысты бацамонынмæ (бамбарын кæнынмæ);

3) мадæлон æвзаджы коммуникативон-эстетикон гæнæнтæй пайда кæнынмæ арæхсын;

4) æвзаджы тыххæй наукон æмæ системон зонындзинæдтæ раттынмæ; æвзаджы хæйтты æмæ иуæгты бастдзинад бацамонынмæ; лингвистикæйы бындурон æмбарынæдтæ, æвзаджы иуæгты æмæ сæйрагдæр грамматикон категоритæ базонынмæ;

5) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) дзырдбæстыты æмæ хъуыдыйæдты синтаксисон анализ, тексты иумæйаг æвзæрст бацамонынмæ, пайда сæ кæнынмæ;

6) дзырдуат хъæздыг кæнынил куыстмæ; ныхасы уавæр æмæ стильмæ гæсгæ, хъæугæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнгæйæ, хи хъуыдытæ æргом кæнынил куыстмæ;

7) æвзаджы сæйрагдæр стилистикон æмæ лексикон-фразеологион фæрæзтæй, литературон æвзаджы нормæтæй (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион), ныхасы этикетон нормæтæй пайда кæнынмæ арæхсын; дзургæ æмæ фысгæ ныхас аразгæйæ сæ пайда кæнын зонынмæ; хи ныхасы аивдзинад æмæ хъæздыгдзинадыл кусынмæ;

8) мадæлон æвзаг адæмы стырдæр хæзнатæй иу кæй у, уый æнкъарынмæ; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурæмæ бæрнон цæстæй кæсынмæ.

Программæмæ гæсгæ мадæлон æвзаг ахуыр кæныны фæстиуджытæ сты ахæмтæ:

Удгоймагон (личностные) фæстиуджытæ:

1) скъоладзау хъуамæ бамбара, ирон æвзаг ирон адæмы национ-культурон хæзна кæй у, уый; мадæлон æвзаджы ахадындзинад стыр кæй у адæймаджы интеллектуалон æмæ сфæлдыстадон гæнæнтæ райрæзынæн, удварн хъæздыгдæр кæнынæн;

2) бамбарын ирон æвзаджы эстетикон нысаниуæг; рæзын кæнын мадæлон æвзагæн аргъ кæнын, хи æвзагæй сæрыстыр уæвыны æнкъарæнтæ; ирон æвзаг ирон адæмы стырдæр хæзнатæй иу кæй у, уый бамбарын; æвзаджы сыгъдæгдзинад æмæ культурæмæ бæрнон цæстæй кæсын фæцалх уæвын;

3) ныхас кæнгæйæ, ирон æвзаджы дзырдуат æмæ грамматикон мадзæлттæй раст пайда кæнын; хи ныхасмæ хъус дарын.

Метапредметон фæстиуджытæ сты:

• ныхасы хуызтæй пайда кæнынмæ арæхсын: хорз æмбарын дзургæ æмæ фысгæ ныхасы мидис (ныхасы сæр, тексты темæ, сæйраг хъуыды; сæйраг æмæ уæлæмхасæн информаци);

• стилистикон æгъдауæй æмæ сæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи у, ахæм тексттæ кæсын зонын (æвзаргæ каст, æмбаргæ каст æмæ æнд.);

• бакаст æрмæгæй (Интернетæй, дзыллон информацион фæрæзтæй, ахуырадон компакт-дисктæй) хъæугæ информаци равзарын зонын, алыхуызон дзырдуæттæй пайда кæнынмæ арæхсын;

• арæхсын темæмæ гæсгæ æрмæг сæмбырд кæнынмæ, раст фæткыл æй равæрынмæ; хибарæй хъæугæ информаци ссарынмæ;

• алыхуызон текстты мидис кæрæдзиуыл барын, сæ стилистикон æмæ æвзаджы хицæндзинæдтæ иртасын;

• текст хи ныхæстæй радзурынмæ, текстæн пълан бацæттæ кæнынмæ, конспект ныффыссынмæ, аннотаци бацæттæ кæнынмæ;

• ныхасы уавæрмæ гæсгæ аразын, сæ функционалон хуызтæ, стилистикон ахуырст æмæ жанртæм гæсгæ алыхуызон чи сты, ахæм тексттæ;

• тексты арæзтмæ хъус даргæйæ, хи хъуыдытæ фысгæ æмæ дзургæ ныхасы хуызы æргом кæнынмæ;

• монологон ныхас (таурæгъ, æрфыст, тæрхон) аразынмæ; диалогон ныхасæй пайда кæнынмæ;

• хи ныхас аразын литературон æвзаджы орфоэпион, лексикон, грамматикон, стилистикон нормæтæм гæсгæ; фысгæ ныхасы пайда кæнын орфографион æмæ пунктуацион æгъдæуттæй (нормæтæй);

• дзургæйæ ныхасы этикетон нормæтæм хъус дарын;

• ахуырты рæстæг хи ныхасы хъæд æмæ мидисмæ хъус дарын зонын, хи ныхасы рæдыдтытæ раст кæнынмæ арæхсын; хи арæзт тексттæ редакци кæнын зонын;

• ахуырты (урокты) рæстæг æмгæртты ’хсæн раныхас кæнынмæ арæхсын; арæхсын чысыл доклад кæнæ рефераты мидис раргом кæнынмæ; диспутты æмæ быцæуты архайын зонын, хи хъуыдыйы растдзинад бафидар кæнынмæ арæхсын.

Предметон фæстиуджытæ сты:

1) æвзаджы сæйраг функцитæ иртасын; ирон æвзаджы паддзахадон нысаниуæг цæй мидæг ис, æвзаг æмæ адæмы культурæйы бастдзинад цы нысан кæны, мадæлон æвзаджы ахадындзинад адæймаджы царды;

2) ирон æвзаджы наукон бындууртæ; ирон æвзагзонынады хæйттæ æмæ иуæгтæ, сæ бастдзинад;

3) лингвистикæйы бындурон æмбарынæдтæ: лингвистикæ æмæ йæ сæйраг хæйттæ; æвзаг æмæ ныхас, дзургæ æмæ фысгæ ныхас; монолог, диалог æмæ сæ хуызтæ; ныхасы уавæр; хуымæтæг ныхасы, наукон, публицистикон, официалон-хъуыддаджы стильтæ; аив литературæйы æвзаг, ныхасы функционалон хуызтæ (таурæгъон, æрфыстон, тæрхон), текст, текстты хуызтæ; æвзаджы сæйраг иуæгтæ, се ’ууæлтæ æмæ хицæндзинæдтæ, ныхасы мидæг сæ пайда кæнын;

4) ирон æвзаджы лексикæ æмæ фразеологийы нормæтæ зонын, ирон литературон æвзаджы нормæтæ (орфоэпион, лексикон, грамматикон, орфографион, пунктуацион) зонын, ныхасы этикетон нормæтæ зонын, раст сæ пайда кæнын;

5) æвзаджы сæйраг иуæгтæ æмæ грамматикон категоритæ зонын, иртасын сæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ сæ раст пайда кæнын;

6) дзырды алыхуызон æвзæрстытæ (фонетикон, морфемикон, дзырдарæзтон, лексикон, морфологион) зонын, дзырдбаст æмæ хъуыдыйады синтаксисон æвзæрст, тексты иумæйаг æвзæрст кæнынмæ арæхсын;

7) лексикон æмæ грамматикон синонимтæ иртасын, хи ныхасы мидæг сæ пайда кæнын зонын;

8) мадæлон æвзаджы эстетикон функцитæ иртасын, аивадон литературон уацмысы текст æвзаргæйæ, ныхасы эстетикон ахуырст иртасын зонын.

Скъоладзауты арæхстдзинæдтæ (компетенцитæ):

Коммуникативон компетенци (арæхстдзинад) амоны, цæмæй скъоладзаутæ арæхсой ныхасы хуызтæй (дзургæ, фысгæ, хъусгæ) пайда кæнынмæ, ныхасы уавæртæм гæсгæ арæхсой сæ ныхас аразынмæ.

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинад (компетенци) – зонын мадæлон æвзаджы наукон бындууртæ, ирон литературон æвзаджы нормæтæ; бакусын дзырдуат хъæздыг

кæнынил, райсын грамматикон зонындзинæдтæ; æвзаджы иуæгтæн анализ кæнынмæ арæхсын, æвзаджы дзырдуæттæй пайда кæнын зонын.

Культурæамонынады (культуроведческая) компетенци – ирон æвзаг ирон адæмы культурæимæ зонгæ кæныны фæрæз кæй у, уый æнкъарын; æвзаджы бастдзинад истори æмæ адæмы культурæимæ зонын, ирон ныхасмы этикетон нормæтæ зонын, пайда кæнынмæ сæ арæхсын

Программæмæ гæсгæ, фыццаг хуызы арæхстдзинæдтæ (*коммуникативон арæхстдзинæдтæ)* скъоладзаутæм райрæздзысты, ныхасы рæзтыл бæлвырдæй чи фæзыны, уыцы фарстатæ ахуыр кæнгæйæ. Уыдон сты: «Ныхас æмæ йæ хуызтæ», «Ныхасы архæйдтытæ», «Текст», «Æвзаджы функционалон хуызтæ».

Æвзагон æмæ лингвистикон арæхстдзинæдтæ райрæздзысты æвзаджы хæйттæ «Æвзаджы тыххæй иумæйаг зонындзинæдтæ», «Фонетикæ æмæ орфоэпи», «Графикæ», «Морфемикæ æмæ дзырдарæзт», «Лексикологи æмæ фразеологи», «Морфологи», «Синтаксис», «Ныхасы культурæ», «Растфыссынад: орфографи æмæ пунктуаци» ахуыр кæнгæйæ.

Æвзаджы фæрцы адæмы культурæимæ базонгæ уæвынæн æххуыс у программæйы хай «Æвзаг æмæ культурæ», кæцыйы фæрцы æргомгонд цæудзысты æвзаджы бастдзинæдтæ истори æмæ адæмы культурæимæ.

5-æм къласæн лæвæрд цæуы хицæн грамматикон категоритæ: фонетикæ, морфологи, синтаксис, лексикæ.

Орфографион æгъдауæй раст фыссынæн стыр пайда у дзырдтæн сæ арæзт зонын. Уымæ гæсгæ 5-æм къласы хъус уæлдай тынгдæр æрдарын хъæуы темæ «Дзырдарæзт» -мæ. Ныхасы хæйттæ ахуыргæнгæйæ арæхдæр хъæуы дзырдтæ анализ кæнын – ссарын дзырдæн йæ уидаг, æмуидаг дзыртæ йын æрхъуыды кæнын. Уый феххуыс уыдзæн дзырты растфысынад хуыздæр бамбарынæн.

5-æм къласы бахастон ивддзинад грамматикон категоритæ ахуыр кæнын фæткмæ: райдиан кълæсты рацыд æрмæг сфæлхат кæныны фæстæ ратдзынæн фонетикæ, стæй лексикæ, дзырдарæзт, синтаксис æмæ морфологи

5 къласы ирон æвзаджы курсы мидис

Æрмæг фæлхат.

Лексикæ æмæ фразеологи. Лексикæ æмæ лексикологийы тыххæй æмбарынад. Ирон æвзаджы лексикæйы хъæздыгдзинад дзырдтæй. Дзырды бастдзинад æцæгдзинадимæ. Дзырды лексикон нысаниуæджы структурæ. Бирæнысаниуæгад, йæ равзæрды мадзæлттæ.

Лексикон омонимиæмæ йæ хуызтæ. Омонимты равзæрд. Омоними бирæнысаниуæгадæй иртасыны фарст. Лексикон синоними æмæ йæ хуызтæ. Дзырдты синоними иртасыны фарст. Синонимты рæнхъ. Антонимтæ, сæ хуызтæ. Омонимтæй, синонимтæй, антонимтæй стилистикон æгъдауæй пайдакæнынад. Уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдтæ. Диалектон æмæ ныхасыздæхтон дзырдтæ (диалектизмтæ), сæ дих къордтыл. Диалектизмтæй, профессионализмтæй, сывæллæтты лексикæйæ пайдакæнынад дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Зæронд дзырдтæ – архаизмтæ æмæ неологизмтæ, сæ хуызтæ. Архаизмтæй, историзмтæй æмæ неологизмтæй аивадон литературæйы стилистикон æгъдауæй пайдакæнынад. Нырыккон ирон æвзаг дзырдтæй хъæздыг кæныны фæрæзтæ. нæмттæ.

Фразеологи æмæ фразеологизмты тыххæй æмбарынад. Фразеологизмы хицæндзинад дзырд æмæ дзырдбастæй. Ирон æвзаджы фразеологизмты дих сæ хæйтты æнгомдзинадмæ æмæ сæ равзæрдмæ гæсгæ. Фразеологизмты ахадындзинад дзургæ æмæ фысгæ ныхасы. Дзырдуæтты хуызтæ, сæ ахадындзинад. Ирон æвзаджы дзырдуæттæ: А. Шегрены, Вс. Миллеры дзырдуæттæ, Абайты Васойы «Уырыссаг-ирон» æмæ «Историон-этимологион» дзырдуæттæ. Ирон-уырыссаг дзырдуæттæ. Термионологион, орфографион, æмбарынгæнæн, фразеологион, инверсион дзырдуæттæ.

Морфемикæ. Дзырды хæйттæ. Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынаддзырды уидаджы, разæфтуан ны- йы фæстæ, фæсæфтуан – аг æмæ оны разæй.Морфемикæйы æмбарынад. Морфемæ куыд дзырды тæккæ къаддæр нысаниуæгджын хай. Дзырдты ивынад æмæ арæзт. Иууидагон дзырдтæ. Бындур æмæ кæрон. Ærмæст кæрон. Уидаг, разæфтуан æмæ фæсæфтуаны хæстæ дзырды мидæг. Хъæлæсонты æмæ æмхъæлæсонты ивынад.

Дзырдты морфемон æвзæрст. Орфографи куыд æвзагзонынады хай.

Дзырдтæ хæйттыл дих кæнынмæ арæхсын. Алыхуызон разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы арæзт дзыртæй раст пайда кæнын. Дзырдты растфыссынад орфографион дзырдуаты фæрцы бæрæг кæнын.

Морфологи. Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ.

Номдар куыд ныхасы хай. Номдарты синтаксисон функцитæ хъуыдыйады. Удджын æмæ æнæуд предметтæ æвдисæг номдартæ. Ærмæст иууон æмæ æрмæст бирæон нымæцы чи вæййы, уыцы номдартæ, номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ, сæ растфыссынад. Номдарты хауæнты кæрæтты растфысынад.

Сæрмагонд номдартæ.Стыр дамгъæ географион нæмтты, уынгты, фæзты, историон цауты нæмтты. Стыр дамгъæ æмæ дыкъæдзыгтæ чингуыты , газеты, журналты, нывты, кинонывты, спектакылты,литературон æмæ музыкалон уацмысты сæргæндты. Номдарты дзырдарæзт фæсæфтуантæ **-он, -дон, -д, -дзинад,** ***-ыстон*** æмæ разæфтуан ***æм***-ы руаджы.

Дзырдты морфологион æвзæрст.

Миногон куыд ныхасы хай. Миногоны синтакисон функцитæ хъуыдыйады. Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ. Миногонты бæрцбарæнтæ. Миногоны ивынад æнæ номдарæй. Миногонты дзырдарæзт фæсæфтуантæ æмæ разæфтуанты руаджы: -æг, -он, -ын, -джын, -ыккон, -гомау, æнæ-, æ-, æд-. Миногонты растфысынад, сæ морфологин æвзæрст.

Нымæцон.

Нымæцон куыд ныхасы хай. Нымæцоны стилистикон функцитæ. Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ. Дæсгæйттæй нымад.

Ахуыры рæстæджы пайдагонд цæудзысты репродуктивон и продуктивон ахуыры методтæ:

- информацион технологи;
- цæстуынгæ æрмæг,
- ИКТ,
- уацмыстæм иллюстраци,
- амонæн литература.

Æрмæг куыд æмбæрстгонд æрцыд, уый сбæрæг гæнæны хуызтæ:

тест саразын; фысгæ, дзургæ дзуæппытæ; нывæцæн, изложении.

Контролы формæтæ

- индивидуалон
- къордæй
- фронталон

Контролы хуызтæ

- развæлгъау
- фаткау
- тематикон
- кæронбæттæн

Урочыты хуызтæ:

- урок-ног æрмæг амынд
- урок-практикон куыст

- уроки-хъазт
- компьютерон урок
- урок -къодты куысты формæ
- ныхасы рæзты куыст
- интеграцигон урок

Технологитæ:

- традицион технологи;
- архайды технологитæ;
- иннæ предметты бастдзинадимæ

Къæлиндарон-тематикон пълан ирон æвзаджы курсæн 5-æм къласы

№	Сæргонд	Сахат	Бон	Урочы темæ	Фæстиуджытæ
1.	Райдайæн кълæсты рацыд æрмæг фæлхатын.	1	05.09.2023	Дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад дзырды уидаджы, разæфтуан *ны*-йы фæстæ, фæсæфтуантæ -*аг*- æмæ -*он*-ы разæй.	**Зонын, пайда кæнын** хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты растфыссынадæй. **Иртасын** зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонты фембæлд дзырды райдиан æмæ уидаджы. **Бæрæг кæнын** дзырдтæн сæ арæзт, сæ мыртæ. **Арæхсын** дзырдтæ орфограммæтæм гæсгæ агурынмæ, орфограммæтæ раст æмбарын кæнынмæ, мырон-дамгъон æвзæрст кæнынмæ, дзырдты растфыссынады æгъдæуттæ агурынмæ. **Арæхсын** хъуыдыйæдты æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрынмæ æмæ сæ æмбарын кæнын зонын. **Арæхсын** æмхæст текст раст фыссынмæ**,** дзырдтæ раст фыссынмæ, хи рæдыдтæ раст кæнынмæ.
2.		1	07.09.2023	Номдарты тасындзæг. Хауæнты кæрæттæ æмæ номдарты бирæон нымæцы растфыссынад.	
3.		1	12.09.2023	Мивдисджыты ивынад цæсгæмттæм æмæ нымæцтæм гæсгæ ивгъуыд, нырыккон æмæ суинаг афонты (æргомон здæхæны).	
4.	**К/К**	1	14.09.2023	**Бацæуæн контролон диктант.**	**Арæхсын** текст фыссын, хъусгæйæ.
5.	Фонетикæ, орфоэпи, графикæ, орфографи.	1	19.09.2023	Фонетикæйы æмбарынад. Мыр æмæ дамгъæ. Мырты равзæрд.	**Раст рахицæн кæнын** дзырды мыртæ, классификаци сын кæнын. Мыртæн раст характеристикæ **дæттын**. **Æмбарын кæнын** хъæлæсонтæ æмæ æмхъæлæсонты растфыссынад.
6.		1	21.09.2023	Хъæлæсон æмæ æмхъæлæсон мырты равзæрды хицæндзинæдтæ. Хъæлæсон мыртæ. Тыхджын æмæ лæмæгъ хъæлæсонтæ.	

7.		1	26.09.2023	Хъæлæсонтæ *е, о, у* æмæ æмхъæлæсон у-йы растфыссынад дзырдты райдайæны.	**Иртасын** æзылангон æмхъæлæсонты фембæлд дзырды райдиан æмæ уидаджы. **Бæрæг кæнын** цавдон æмæ æнæцавдон уæнгтæ. **Иртасын** мыртæ æмæ дамгъæтæ. **Раст дзурын** æнæхъæн дзырдтæ, æрбайсгæ дзырдтæ, дзырдтæ транскрипцийы фыссын æмæ кæсын. **Арæхсын** мырон-дамгъон **æвзæрст кæнынмæ**. **Агурын** дзырдты растфыссынады æгъдæуттæ орфограммæтæм гæсгæ. **Зонын** ирон алфавит, дамгъæтæ раст кæсын. Алфавитæй **раст пайда кæнын**, дзырдуатимæ кусгæйæ. **Зонын** мырон-дамгъон **анализ кæнын**. **Зонын** лæмæгъ æмæ тыхджын хъæлæсонтæ, дæргъвæтин æмхъæлæсонты растфыссынад. **Раст дзурын** *дз, ц, з, с*. **Зонын** дзырд иу рæнхъæй иннæмæ рахæссыны æгъдæуттæ. **Зонын** цавд æвæрыны æгъдæуттæ алыхуызон уавæрты. **Зонын** фонетикон, орфографион æвзæрст кæнын.
8.		1	28.09.2023	Дамгъæтæ *æ, ю, э, я* уырыссаг æвзагæй æрбайсгæ дзырдты æмæ сæ мырон нысаниуджытæ.	
9.		1	03.10.2023	Æмхъæлæсонтæ. Зылангон æмæ æзылангон æмхъæлæсонтæ.	
10.		1	05.10.2023	Дæргъвæтин æмхъæлæсонтæ, сæ растфыссынад. Сонорон æмхъæлæсонтæ.	
11.		1	10.10.2023	Æмхъæлæсонтæ *дз, ц, з, с*-йы растдзурынад.	
12.		1	12.10.2023	Уæнг. Дзырд иу рæнхъæй иннæмæ хæссыны æгъдæуттæ.	
13.		1	17.10.2023	Цавд. Цавды æгъдæуттæ хицæн дзырдты. Цавд сæрмагонд нæмтты. Цавд уырыссаг æмæ æндæр æвзæгтæй æрбайсгæ дзырдты. Иумæйаг цавд цалдæр дзырдыл.	
14.		1	19.10.2023	Графикæ куыд æвзагзонынады хай. Алфавит. Къухфыст æмæ мыхуыргонд дамгъæ. Стыр æмæ чысыл дамгъæ.	
15.		1	24.10.2023	Орфографийы тыххæй æмбарынад.	
16.		1	26.10.2023	Дзырды фонетикон æвзæрст.	
17.		1		Орфографион æвзæрст.	

18.	**К/К**	1		**Тест.**	**Арæхсын** текст фыссын, хъусгæйæ.
19.	**С/К**	1		**Бæлвырд изложени ныффыссын.**	**Арæхсын,** текст аразгæйæ, алыхуызон синтаксисон конституцитæй пайда кæнынмæ. Ныхасы рæдыдтытыл куыст.
20.	Лексикæ.	1		Лексикологи куыд æвзагзонынады хай. Дзырды лексикон нысаниуæг. Иунысаниуæгон дзырдтæ.	**Зонын** дзырды лексикон нысаниуæг. **Дих кæнын** дзырдтæ тематикон къордтæм гæсгæ. **Раст пайда кæнын** дзырдтæй сæ лексикон нысаниуæгмæ гæсгæ. **Иртасын** дзырды комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуджытæ. **Агурын** дзырдтæм синонимтæ æмæ антонимтæ. Синонимты рæнхъæй хъæугæ дзырд **æвзарын**. **Агурын** тексты аивгæнæн мадзæлттæ (ахæсгæ нысаниуæджы дзырдтæ). **Пайда кæнын** ирон ныхасы хуымæтæгдæр этикетон нормæтæй. **Пайда кæнын** синонимтæй тексты мидæг хъуыдыйæдтæ кæрæдзиуыл бæттынæн.
21.		1		Дзырдты бирæнысаниуæгад.	
22.		1		Дзырдты комкоммæ æмæ ахæсгæ нысаниуæг.	
23.		1		Синонимтæ.	
24.		1		Антонимтæ.	
25.		1		Дзырды лексикон æвзæрст.	
26.	**К/К**	1		**Тест**	**Арæхсын,** текст аразгæйæ, алыхуызон синтаксисон конституцитæй пайда кæнын зонын. Ныхасы рæдыдтытыл куыст.

27.	Морфемикæ	1		Морфемикæ куыд æвзагзонынады хай. Морфемæ куыд дзырдты тæккæ къаддæр нысаниуæгджын хай. Æмуидагон дзырдтæ.	**Арæхсын** дзырды морфемæтæ хицæн кæнынмæ. **Иртасын,** æмуидагон дзырдты нысаниуæг разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы куыд ивы, уый. **Иртасын** морфемæйы нысаниуæг. **Раст пайда кæнын** алыхуызон разæфтуантæ æмæ фæсæфтуанты фæрцы арæзт дзырдтæй. **Бæрæг кæнын** дзырдты растфыссынад орфографион дзырдуаты фæрцы. **Агурын** морфологион принциптыл орфограммæтæ. **Агурын** æмуидагон дзырдтæ. **Арæхсын** орфографион æгъдæуттæй пайда кæнынмæ. **Дзургæйæ амонын** дзырды растфыссынад.
28.		1		Бындур æмæ кæрон. Афтид кæрон.	
29.		1		Уидаг, разæфтуан, фæсæфтуан æмæ кæроны хæстæ дзырды мидæг.	
30.		1		Хъæлæсонты рахауд æмæ æлвæстад, дзырдтæм разæфтуантæ *æ-, æнæ-, фæ-* æ. а. д. æфтаугæйæ.	
31.		1		Дзырды морфемон æвзæрст.	
32.	**К/К**	1		**Афæдзы æмбисы административон контролон диктант рацыд æрмæгæй.**	**Арæхсын** текст фыссын, хъусгæйæ.
33.	Синтаксис æмæ пунктуаци. Дзырдбаст.	1		Дзырдбаст. Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ дзырдбасты мидæг.	**Арæхсын** хъуыдыйадæй дзырдбæстытæ хицæн кæнынмæ. **Агурын** дзырдбасты сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ. **Аразын** дзырдбæстытæ.
34.	**К/К**	1		**Контролон диктант синтаксисæй.**	**Арæхсын** текст фыссын, хъусгæйæ.
35.	Морфологи. Номдар.	1		Сæрмагонд æмæ æххуысгæнæг ныхасы хæйттæ.	**Иртасын** ныхасы хæйттæ кæрæдзийæ. **Хицæн кæнын** номдартæ лексикон-
36.		1		Номдар куыд сæрмагонд ныхасы хай.	

37.		1		Удджын æмæ æнуд предметтæ æвдисæг номдартæ.	грамматикон нысаниуджытæм гæсгæ. **Иртасын** сæрмагонд æмæ иумæйаг номдартæ, сæ нымæцтæ сын иртасын. **Тасындзæг кæнын** иууон æмæ бирæон нымæцы номдартæ. **Зонын æмбарын кæнын** номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ æмæ сæ растфыссынад. **Хицæн кæнын** номдарты кæрæттæ. **Аразын** алгоритмтæ номдарты растфыссынадæй. **Аразын** ног текст – æрфыст лæвæрд темæйыл. **Арæхсын** номдар морфологион æвзæрст кæнын. **Æмбарын кæнын** номдары синтаксисон функци хъуыдыйады. **Агурын** раиртæстмæ гæсгæ дæнцæгтæ.
38.		1		Стыр дамгъæ географион нæмтты, уынгты, фæзты, историон цауты нæмтты.	
39.		1		Стыр дамгъæ æмæ дыкъæдзыгтæ чингуыты, газетты, журналты, нывты, киноныавты, спектакльты, литературон æмæ музыкалон уацмысты сæргæндты.	
40.		1		Номдарты ивынад фарстатæм гæсгæ.	
41.		1		Номдары ивынад нымæцтæм гæсгæ.	
42.		1		Æрмæст иууон кæнæ æрмæст бирæон нымæцы номдартæ.	
43.		1		Номдарты бирæон нымæц аразыны хицæндзинæдтæ.	
44.	Миногон.	1		Миногон куыд ныхасы хай. Миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ.	**Иртасын** миногон куыд ныхасы хай. **Хицæн кæнын** миниуæгæвдисæг æмæ ахастæвдисæг миногонтæ. **Æмбарын кæнын** миногонты бæрцбарæнтæ, сæ растфыссынад. **Æмбарын кæнын** миногонты синтаксисон функци хъуыдыйады. **Арæхсын** аразын тексттæ миногонты ныхмæвæрд нысаниуджытимæ, комкоммæ æмæ ахасгæ нысаниуджытимæ.
45.		1		Миногонты бæрцбарæнтæ, сæ арæзт. Миногонты бæрцбарæнты растфыссынад.	

46.	Нымæцон.	1		Нымæцон куыд ныхасы хай.	**Иртасын** нымæцон куыд ныхасы хай. **Агурын** раиртæстмæ гæсгæ дæнцæгтæ. **Арæхсын** нымæцонтæ иронау дзурынмæ. **Иртасын** нымцонтæ сæ нысаниуæгмæ гæсгæ. **Арæхсын** хъуыдыйæдтæ аразынмæ нымæцон номдаримæ дзырдбæстытæй.
47.		1		Бæрцон æмæ рæнхъон нымæцонтæ.	
48.		1		Дæсгæйттæй нымад.	
49.	Синтаксис.	1		Синтаксисы сæйраг иуæгтæ: дзырдбаст, хъуыдыйад, текст.	**Иртасын** дзырдбаст, хъуыдыйад æмæ текст. **Иртасын** дзырдбасты мидæг сæйраг æмæ дæлбар дзырд. **Зонын** хуымæтæг хъуыдыйады æмбарынад, йæ грамматикон нысаниуæг. **Зонын** хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ æмæ сæ иртасын. **Иртасын** хъуыдыйады сæйраг æмæ фæрссаг уæнгтæ. **Зонын** æвзарын хъуыдыйады уæнгтæ. **Зонын** хуымæтæг хъуыдыйады грамматикон бындур. **Зонын** хуымæтæг хъуыдыйады хуызтæ. **Зонын** æмхуызон уæнгты æмбарынад æмæ сæ пайдакæнынад. **Зонын** сидæны æмбарынад æмæ йæ пайдакæнынад, æрхæцæн нысæнттæ. **Иртасын** бавæргæ дзырдтæ хъуыдыйады мидæг. **Иртасын** комкоммæ æмæ авторон ныхас, æмбарын сын сæ нысаниуæг,
50.		1		Сæйраг æмæ дæлбар дзырдтæ дзырдбасты мидæг.	
51.		1		Хъуыдыйад. Хуымæтæг хъуыдыйад.	
52.		1		Хъуыдыйады хуызтæ загъды нысанмæ гæсгæ: таурæгъон, фарстон, разæнгардгæнæн.	
53.		1		Хъæрон æмæ æнæхъæрон хъуыдыйæдтæ.	
54.		1		Хъуыдыйады грамматикон бындур.	
55.		1		Хъуыдыйады сæйраг уæнгтæ: сæйрат, зæгъинаг.	
56.		1		Хъуыдыйады фæрссаг уæнгтæ: æххæстгæнæн, бæрæггæнæн æмæ фадатон дзырд.	
57.		1		Хуымæтæг даргъ æмæ хуымæтæг цыбыр хъуыдыйад.	
58.		1		Хъуыдыйæдтæ æмхуызон уæнгтимæ (æнæ бæттæгæй æмæ бæттæгтимæ *стæй, æви, науæд-*имæ). Къæдзыг хъуыдыйады æмхуызон уæнгтимæ.	
59.		1		Сидæн. Æрхæцæн нысæнттæ хъуыдыйады сидæнимæ.	

60.		1		Бавæргæ дзырдтæ (*æвæццæгæн, æнхъæлдæн*) æмæ дзырдбæстытæ.	зонын æрхæцæн нысæнттæ æвæрын. **Зонын** диалоджы нысаниуæг ныхасы, стæй æрхæцæн нысæнттæ раст æвæрын. **Зонын** хуымæтæг хъуыдыйад синтаксикон æвзæрст кæнын.
61.		1		Комкоммæ ныхас. Авторы дзырдтæ комкоммæ ныхасы разæй æмæ йæ астæу; æрхæцæн нысæнттæ комкоммæ ныхасы.	
62.		1		Диалог. Тире диалоджы репликæты разæй.	
63.		1		Хъуыдыйады синтаксикон æвзæрст.	
64.	**К/К**	1		**Контролон диктант.**	**Арæхсын** текст фыссын, хъусгæйæ.
65.		1		Рæдыдтытыл куыст.	Рæдыдтыл бакусын.
66.	**С/К**	1		**Нывæцæн-æрфыст.**	**Арæхсын,** текст аразгæйæ, алыхуызон синтаксисон конституцитæй пайда кæнын зонын.
67.	**К/К**	1		**Рацыд æрмæгæй афæдзы кæрон контролон диктант.**	**Арæхсын,** текст фыссын, хъусгæйæ. **Арæхсын** растфыссынады æгъдæуттæй пайда кæнын.
68.		1		Рæдыдтытыл куыст.	Рæдыдтыл бакусын.

Тематикон пълан ирон æвзаджы курсæн 5-æм къласы

№№ п/п	Темæ	Сахæтты нымæц	К/к нымæц	Контролон куыстытæ		Ныхасы райрæзт	
				Диктант	Тест	Изложени	Нывæцæн
1.	Райдайæн кълæсты рацыд æрмæг фæлхатын	3					
2.	Бацæуæн контролон диктант	1					
3.	Фонетикæ, Орфоэпи, графикæ, орфографи	13			1	1	
4.	Лексикæ	6			1		
5.	Морфемикæ	5					
6.	Афæдзы æмбисы административон контролон диктант рацыд æрмæгæй.	1					
7.	Синтаксис æмæ пунктуаци. Дзырдбаст.	1		1			
8.	Морфологи	1					
9.	Номдар	8					
10.	Миногон	2					
11.	Нымæцон	3					
12.	Синтаксис	15		1			1
13.	Рæдыдтытыл куыст	1					
14.	Рацыд æрмæгæй афæдзы кæрон контролон диктант	1					
15.	Рæдыдтытыл куыст	1					